

## DISCURSUL

*președintelui României, Traian Băsescu, la conferința "Viitorul Schimbării Sociale:  
1989-2009 - Viziune și Perspective după 20 de ani de Tranziție"  
(București, 24 iunie 2009)*

Doamnelor și domnilor,

Felicit Fundația ERSTE și Institutul pentru Studii Economice Internaționale din Viena pentru organizarea acestei conferințe. S-a ales o temă care are o dimensiune strategică - schimbarea socială și politicile publice conexe. Remarc abordarea complexă și nivelul științific înalt al participării internaționale - motiv pentru care vă rog să-mi permiteți să mulțumesc tuturor celor prezenți.

În mod deosebit, mulțumesc Fundației ERSTE pentru faptul că a decis ca România să fie țara gazdă pentru seria de evenimente legate de acordarea Premiului pentru Integrare Socială al Fundației ERSTE. Este o decizie care pe noi români, ne onorează.

Vă mărturisesc faptul că, pe parcursul pregătirii mele pentru această întâlnire, am fost impresionat de abordarea interdisciplinară propusă participanților. Problematika socială este adusă în discuție pe baza unei platforme de comunicare ce reunește activiști în domeniul social, decidenți în politici publice, experți și oameni de știință, de cultură și artă. Este o abordare ce corespunde orientării existente la nivelul instituțiilor Uniunii Europene. Așa de exemplu, în abordarea Comisiei Europene, dansul - chiar dacă este o activitate care ține de politicile culturale - este și un instrument de promovare a incluziunii sociale. Această valență i-a conferit-o și Fundația ERSTE. De altfel, prin expunerea mea doresc să subliniez importanța deținută de corelarea mai strânsă între diversele politici publice pentru a se putea obține rezultate notabile în politicile sociale.

Susțin necesitatea de a multiplica abordarea Fundației ERSTE prin proiecte implementate în România în domeniul politicilor sociale. În acest scop citez câteva pasaje pe care le consider edificatoare din recente Concluzii ale Consiliului Uniunii Europene privind Cultura în calitate de Catalizator pentru Creativitate și Inovare:

□Cultura, creativitatea și inovarea sunt vitale pentru competitivitate și dezvoltarea economiilor și societăților noastre și sunt cu atât mai importante în vremuri de schimbări rapide și de provocări serioase;

□Cultura și actorii culturali contribuie la dezvoltarea valorilor, principiilor și normelor la nivelul individului și al societății și au impact asupra comportamentului oamenilor și al dinamicii sociale; de aceea sunt recunoscute ca mediatori eficienți între grupurile sociale, etnice sau de altă natură în scopul de a accelera societățile inclusive și pot promova ideea de

cetățenie europeană;

□Cultura poate fi un actor important în abordarea provocărilor cărora trebuie să le facă față acum Uniunea Europeană, în mod deosebit schimbările demografice, coeziunea socială, globalizarea și dezvoltarea durabilă;

□Investiția strategică în cultură, ca și în industriile culturale și creative, în mod special, în Întreprinderi Mici și Mijlocii, este vitală pentru a promova cultura ca atare, precum și pentru a întări în Uniunea Europeană o societate creativă, dinamică, pentru a crea locuri de muncă și pentru a facilita îndeplinirea obiectivelor din Strategia - Lisabona;

□Trebuie continuată explorarea legăturilor strânse existente - dar încă mult subestimate - dintre cultură, creativitate, inovare, performanță economică și socială.

Iată cât de largă este abordarea culturii, ca element de coeziune socială și de găsire a soluțiilor pentru crearea unei societăți a viitorului.

Chiar dacă au trecut 20 de ani de la căderea comunismului, iar România a devenit Stat Membru al Uniunii Europene, această abordare în mod corelat și complementar a politicilor sociale, culturale și artistice, științifice și de dezvoltare a întreprinderii, a mediului de afaceri și a competitivității, nu este specifică discursului tehnic sau politic și nici implementării de politici publice în România.

Aș face o subliniere, în mod deosebit, a faptului că în România încă nu avem, nici în discursul public, nici în abordarea reală a politicilor guvernamentale o puternică pregnanță a valorilor europene, pe care afirmăm că le susținem. Iar acest lucru va trebui să îl conștientizăm și să îl corectăm pentru a deveni una dintre țările pilon ale Uniunii Europene. România este, totuși, a șaptea țară, ca mărime, din cele 27 de State Membre ale Uniunii.

În ultimii 20 de ani, România a realizat transformări profunde - în primul rând, în plan politic și economico-social. România a trecut de la comunism la capitalism, de la dictatura specifică societății comuniste la democrație și de la economia planificată centralizat la economia de piață. Pe fundalul acestor transformări ireversibile, România s-a re poziționat și în plan geo-strategic: în anul 2004 a devenit stat membru al NATO iar în anul 2007 a devenit Stat Membru al Uniunii Europene.

Astăzi, peste 70 la sută din PIB este creat de către sectorul privat. A apărut un nou actor social: întreprinzătorul. Acesta a contribuit fundamental la înnoirea sistemului de valori, motivații, atitudini și comportamente existente în societate.

Dialogul social și civic este acum un pilon și o condiție pentru asigurarea echilibrului social și a schimbării sociale. În plan instituțional, sectorul public și-a redus dimensiunea - locul cedat de acest sector fiind ocupat acum, în principal, de către firma privată și de către organizațiile non-profit de expertiză și de susținere sau de reprezentare a diverselor interese din societate. Dezvoltarea României trebuie să continue. Chiar dacă ne confruntăm cu cea mai mare criză economică de după cel de-al doilea război mondial avem, în continuare, obiective ambițioase: dorim să aderăm la zona euro în anul 2014, iar pe termen mai lung, să recuperăm decalajele de

dezvoltare care ne despart de media Uniunii Europene.

În plus, trebuie să avem în vedere faptul că presiunea demografică începe să își spună cuvântul și în România. În contextul în care se estimează o tendință de reducere masivă a numărului populației cel puțin până la jumătatea actualului secol și de îmbătrânire a populației în condițiile creșterii ratei de dependență, trebuie găsite soluțiile adecvate la creșterea ratei mortalității și la scăderea ratei fertilității, la educația pe tot parcursul vieții și la ocuparea vârstei a treia, la dezvoltarea insuficientă a serviciilor pentru sprijinirea mamei și la emigrare; în acest context, atenție specială trebuie acordată sustenabilității sistemului de pensii.

Dar, dacă politicile publice nu se îmbunătățesc substanțial și, totodată, nu se obține un progres remarcabil în domeniul eficienței, atunci consider că dezvoltarea în următorii 15-20 de ani în România va fi afectată de un grav dezechilibru în domeniul politicilor sociale.

Când fac această afirmație am în vedere faptul că, în prezent, România este țara din Uniunea Europeană care are cea mai mare pondere a populației ocupate în agricultură - respectiv, o pondere de cca. 30 la sută. Este, deci, cu foarte mult în urma celorlalte State Membre ale Uniunii Europene. Reducerea acestei ponderi cu 15 - 20 de puncte procentuale în următorii 15 - 20 de ani reprezintă un obiectiv major de restructurare a economiei. În acest scop este nevoie de o îmbunătățire substanțială a conținutului muncii și a condițiilor de muncă nu numai în agricultură, ci în ansamblul zonei rurale precum și de o îmbunătățire a condițiilor de trai la sat.

Populația rurală a României reprezintă 45 la sută din populația țării. Astăzi, această populație nu are acces la o mare parte din serviciile de care beneficiază, în principiu, populația urbană. La sat, nu ai acces la servicii financiare, sanitare, de consultanță, de comunicații sau de educație.

În lipsa unor reforme coerente, cuprinzătoare, populația rurală a României va deveni un grup social care nu va mai putea beneficia în mod real de politici de incluziune socială deoarece nu vor exista resursele publice necesare ce ar trebui alocate în scopul implementării acestor politici. Dacă astăzi nu începem reforme hotărâte, vom condamna populația rurală pe termen lung la un trai în relativ aceleași condiții cu cele de azi.

Și aici aș dori să fac o subliniere. Sunt unul dintre promotorii ideii că, deși România a intrat în NATO și în Uniunea Europeană, avem încă de făcut o profundă reformă a statului. O spun mereu, sigur, cu insatisfacția că de prea puține ori se înțelege că intrarea în Uniunea Europeană nu este certificatul că ești un stat perfect ci este doar certificatul că ai atins niște standarde minimale. Este nevoie, probabil, de mult mai multe discuții cu clasa politică românească, cu mass-media românească pentru a sprijini această nevoie enormă de modernizare a statului român, fie că vorbim de reforma în sănătate, de reforma în educație, de reforma în cultură, de reforma în administrație.

Toată lumea în România pare a fi fericită de stadiul la care am ajuns. Este una din marile erori ale clasei politice românești. Și eroarea este cu atât mai profundă cu cât astăzi, România

beneficiază de o alianță la guvernare care îi dă peste 70 la sută susținere în Parlament. A nu reforma statul, a nu face reformele structurale care să vizeze sau care au implicații directe și asupra evoluțiilor sociale, evoluțiilor societății românești, a evoluțiilor mediului rural, este marea eroare a politicianilor români astăzi. Nu termenele campaniilor electoarele contează ci timpul pierdut. Fiecare lună are o proiecție, fiecare lună de întârziere are o proiecție în ani, peste 15 - 20 de ani fiecare lună va valora cât un an în întârzierea reformelor sau poate mai mult. Această eroare trebuie corectată și folosesc această tribună pentru un apel extrem de puternic către toți decidenții din România. Nu abandonați, chiar în an electoral și în situație de criză, reformele structurale. Criza este cea care trebuie să ne facă să accelerăm reformele structurale ca o soluție de ieșire din criză cu un stat consolidat. Când creșterea economică este de peste 8 procente, ineficiența statului se vede mai puțin. Când suntem în criză economică, ineficiența statului, ineficiența sistemelor de educație, de sănătate, afectează extrem de puternic populația. Ori acum este momentul reformelor.

În aceste condiții trebuie să dăm mai multă atenție acelor cercetări sociologice care vorbesc despre orientarea spre autoconsum în mediul rural sau despre răspândirea mentalităților care generează comportamente de automulțumire și de lipsa de interes pentru creșterea calității vieții.

Iată de ce consider că oamenii de știință, experții, oamenii de cultură și actorii ca și orice formator de opinie pot avea un rol determinant în promovarea unui nou sistem de valori și de conștientizare publică care să descătușeze resursele de creativitate din satul românesc. Astfel se poate preveni riscul unui dezechilibru major în domeniul politicilor sociale.

Cu alte cuvinte, în pofida transformărilor din ultimii 20 de ani, România se confruntă cu riscul de a fi ineficientă în politicile sociale, de a înregistra un nivel crescut al excluziunii sociale și de a fi lipsită de coeziune socială.

Sursele acestor riscuri se află în sistemul de valori și în incertitudinea privind nivelul resurselor pe care le vom putea aloca pentru soluționarea problemelor sociale. În consecință, observăm două categorii de fenomene care dau motive de îngrijorare.

Pe de o parte, avem sector privat bine dezvoltat, dar spiritul filantropic nu se manifestă într-o măsură semnificativă. De asemenea, conceptul de "responsabilitate socială corporatistă" - care este larg utilizat în politicile din Uniunea Europeană - nu își găsește reflectare suficientă în politicile și comportamentele din România. Iată, ERSTE ne face o probă de implicare socială. Totodată, creativitatea nu pare a fi recompensată la nivelul așteptărilor, iar locul său în sistemul de valori pare a fi mai puțin important. În același timp, are loc o anumită autonomizare a vieții cercurilor de elită față de restul membrilor comunităților socio-profesionale din care fac parte sau chiar față de ansamblul vieții sociale.

Pe de altă parte, se remarcă o lipsă de coerență și responsabilitate în alocarea resurselor publice destinate politicilor sociale. Riscăm să devenim un popor de asistați social. În 2008, numărul persoanelor asistate de stat sub diferite forme a ajuns la cca. 11 milioane dintr-o

populație totală de 21 de milioane de locuitori. Înseamnă că nu avem priorități în alocarea banilor publici. Originea risipei se află într-un comportament politic de natură populistă și în lipsa de transparență a modului de stabilire a priorităților bugetare.

Incluziunea socială trebuie să vizeze persoanele cu dizabilități, șomeri, copiii sau persoanele de altă etnie - în primul rând etnia rromă. Nu putem însă accepta ca incluziunea socială să cuprindă majoritatea populației. În aceeași ordine de idei, menționez și lipsa de mecanisme de țintire a vulnerabililor, în vederea acordării de sprijin. Persoane cu venituri apreciabile primesc subvenții sau alte forme de sprijin.

Acțiunea conjugată a două categorii de factori explică situația creată în domeniul politicilor sociale.

După cum am susținut și în alte ocazii, România are nevoie de mai multă eficiență și de mai multă democrație. Aici consider că trebuie să acționăm de urgență, cu consecvență și pe termen lung.

În ceea ce privește eficiența:

Creșterea eficienței înseamnă resurse mai mari, mai bine focusate și pentru scopuri sociale. România înregistrează mari decalaje față de media Uniunii Europene atunci când se compară indicatori care caracterizează nivelul de dezvoltare sau eficiența alocării și utilizării factorilor de producție.

Acest salt în eficiență pe care trebuie să-l realizeze România, în următorii 15 - 20 de ani, înseamnă, însă, în primul rând o urgență îmbunătățire a sistemului de formulare a politicilor publice.

România rămâne, din nefericire, un exemplu de țară cu costuri ale tranziției plătite în mod inutil - datorită faptului că, de prea multe ori, a aplicat politici de reformă în regim "oprit-și-pornit" ("stop-and-go"); acest regim al reformelor a reflectat căutarea de rente în instituțiile publice. În anii '90 ai secolului trecut am avut probleme cu controlul inflației. Sărăcia devenise o problemă. Am cunoscut evoluții structurale aberante în raport cu experiența mondială - astfel, în anul 2000, ponderea populației ocupate în agricultură atinsese cca. 43 la sută față de 1989, când ponderea populației ocupate în agricultură era de numai 30 la sută, pondere la care am ajuns abia acum din nou, în anul 2009.

Și în prezent, există încă prea multă ineficiență în conducerea treburilor publice și în funcționarea instituțiilor statului. Aderarea la Uniunea Europeană nu a adus încă nici ea o îmbunătățire majoră în capacitatea noastră de decizie cu privire la politicile publice. În ultimii ani se manifestă alte probleme care nu sunt însă mai puțin îngrijorătoare. România are prea multă birocratie și bariere în calea întreprinderii iar parafiscalitatea este foarte mare. Raportul dintre numărul de angajați din sectorul bugetar față de cei din sectorul privat este de 1,3:1, în favoarea sectorului bugetar. Salariul mediu în sectorul bugetar este mai mare decât cel din sectorul privat. Salariile cresc mai repede decât productivitatea muncii. Între diversele categorii de angajați din sistemul public există mari discrepante în domeniul salariilor și al

pensiilor. Una dintre marile nemulțumiri ale cetățenilor se îndreaptă spre justiție, sector care este adesea perceput ca fiind corupt și inechitabil. România este încă supravegheată de Comisia Europeană pe domeniul justiție.

În general, România este o țară cu o slabă capacitatea administrativă. În acest context, există riscul de a nu absorbi cele 32 de miliarde de euro alocatei României din bugetul Uniunii Europene în perioada 2007 - 2013.

În ceea ce privește democrația:

Simpla enunțare a avantajelor democrației nu reprezintă în ochii cetățeanului român o compensație suficientă pentru costurile tranziției pe care acesta le-a plătit. Prezența redusă la vot în cazul României denotă respingerea de către cetățean a ofertei de pe piața politică. Nu sunt de acord cu cei care susțin că în fața costurilor tranziției cetățeanul are nostalgia comunismului. În rândul cetățenilor nu există nostalgia comunismului. Milioane de români au plecat la muncă în străinătate, în țări în care atât democrația cât și economia de piață sunt mult mai consolidate decât în țara lor. Românii, deci, nu au fugit nici de democrație, nici de economia de piață. Eu cred că cetățeanul este pur și simplu nemulțumit de prestația în plan social-politic a celor care, în acești 20 de ani, și-au asumat conducerea treburilor publice și cred că cetățeanul are dreptate. Cetățeanul este dezamăgit de acei oameni politici pe care el i-a socotit de bună credință, de acei oameni politici pe care i-a crezut cândva, iar faptele lor i-au dovedit că s-a înșelat. Tranziția noastră a adus multă inegalitate și injustiție nejustificate și care, prin consecințele lor, au lovit în demnitatea umană. Consider că aceasta este marea problemă a partidelor politice din România. Există riscul major ca partidele politice să se confrunte cu o criză de reprezentativitate. Preocuparea partidelor pentru reprezentarea cetățeanului este o condiție pentru consolidarea democrației în România, în prezent și în perspectivă. Aici, probabil, este nevoie de o reformă mult mai profundă. Am început o reformă politică prin introducerea unei forme de sistem de vot uninominal. Se pare că nu este suficient. Susțin că este nevoie de o schimbare profundă a sistemului instituțional din România care trebuie să meargă până la modificarea Constituției.

Stimați participanți,

Am prezentat câteva probleme cărora cred că ar fi bine să li se acorde atenție în România.

Lipsa de acțiune poate prejudicia viitorul pe termen lung al României.

Ca șef al statului sunt preocupat de problematica politicilor sociale.

Acum câteva luni am înființat o comisie prezidențială pentru analiza riscurilor sociale și demografice din România. Scopul acestei comisii este de a analiza situația actuală în ceea ce privește riscurile sociale și demografice majore la care este expusă populația României în ansamblu, dar și anumite segmente sociale vulnerabile, precum și de a identifica soluțiile alternative pentru reducerea inechităților și a riscurilor sociale în contextul apartenenței României la Uniunea Europeană și al crizei economice mondiale.

În ceea ce privește întâlnirea noastră de astăzi, sper ca rezultatele activității dumneavoastră să

se regăsească într-un set de politici publice îmbunătățite ale României în anul 2010 - care, pe plan european, va fi Anul European pentru Combaterea Sărăciei și a Excluziunii Sociale. Urez succes lucrărilor conferinței!

Vă mulțumesc! □

Departamentul comunicării publice

24 Iunie 2009